

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут філології
кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ:
КУЛЬТУРА УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ (українська)

Галузь знань: 12 Інформаційні технології
Спеціальність: 125 Кібербезпека
Освітній рівень: перший (бакалаврський)
Освітня програма: 125.00.01 Безпека інформаційних і
комунікаційних систем

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Прогр. № 3393/21
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціал)
«   » 2021 р.

Київ 2021

Розробник: Радченко Антоніна Федорівна, старший викладач кафедри української мови

Викладач: Радченко Антоніна Федорівна, старший викладач кафедри української мови

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від 03.02.2021 року № 8

Завідувач кафедри української мови

(Караман С.О.)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми Бурячок В.Л

Робочу програму перевірено «08» лютого 2021р.

Заступник директора Інституту філології

з науково-методичної та навчальної роботи

(Заяць Л.І.)

Пролонговано:

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__р., протокол №__

на 20__/20__/н.р. _____ (_____), «__»__ 20__р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
<i>Українські студії</i>		
Вид дисципліни	<i>обов'язкова</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>	
Загальний обсяг кредитів / годин	<i>6 / 180</i>	
Курс	<i>1</i>	-
Семестр	<i>2</i>	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	<i>2</i>	
Обсяг кредитів	<i>6</i>	-
Обсяг годин, у тому числі:	<i>180</i>	-
Аудиторні	<i>70</i>	-
Модульний контроль	<i>10</i>	-
Семестровий контроль	<i>30</i>	-
Самостійна робота	<i>70</i>	-
Форма семестрового контролю	<i>екзамен</i>	

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
<i>Культура усного і писемного мовлення</i>		
Вид дисципліни	<i>обов'язкова</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>	
Загальний обсяг кредитів / годин	<i>2 / 60</i>	
Курс	<i>1</i>	-
Семестр	<i>2</i>	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	<i>2</i>	
Обсяг кредитів	<i>2</i>	-
Обсяг годин, у тому числі:	<i>60</i>	-
Аудиторні	<i>28</i>	-
Модульний контроль	<i>4</i>	-
Семестровий контроль	<i>15</i>	-
Самостійна робота	<i>13</i>	-
Форма семестрового контролю	<i>екзамен</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування мовнокомунікативної компетентності студентів; усвідомленої позитивної мовної поведінки; оволодіння нормами сучасної української літературної мови; набуття навичок оперування термінологією майбутньої спеціальності; уміння користуватися різними функційними стилями й підстилями в навчальній діяльності та професійному вжитку; формування навичок комунікативно виправданого використання засобів мови з дотриманням етикету фахового спілкування.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування комунікативної, мовної, мовленнєвої, предметної, прагматичної, соціокультурної компетентностей студентів на основі свідомого опанування мовної і мовленнєвої теорії;
- корекція орфографічної та пунктуаційної грамотності майбутніх фахівців;
- збагачення словникового запасу студентів термінологічною лексикою та фразеологією.

виховання в студентів почуття національної свідомості, що значною мірою сприяє підвищенню мотивації до вивчення української мови.

- виховання компетентного конкурентоспроможного фахівця із загальнокультурною ерудицією та громадянською свідомістю, широким колом інтересів.

Під час практичних занять та самостійної роботи студенти, майбутні фахівці, **набувають таких програмних компетентностей:**

КЗ 1: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ 3: Здатність професійно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

Світоглядна: наявність ціннісно-орієнтаційної позиції. Загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів. Розуміння значущості для власного розвитку історичного досвіду людства.

Громадянська: здатність до реалізації прав і обов'язків громадянина України. Здатність робити свідомий соціальний вибір та застосовувати демократичні технології прийняття рішень. Уміння діяти із соціальною відповідальністю та громадською свідомістю.

Комунікативна: здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність працювати у команді.

Науково-дослідницька: здатність виконувати навчальнодослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Володіння науково-дослідними методами відповідно до фахового спрямування. Обізнаність в особливостях проектної діяльності, готовність до її реалізації. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність. Здатність до нестандартних рішень типових задач і здатність вирішувати нестандартні завдання.

Самоосвітня: здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного вдосконалення.

Організація навчальної діяльності в центрі культури української мови

Реформування системи вищої освіти на сучасному етапі зумовлює концептуальні зміни в напрямках, цілях, завданнях, змісті освіти, філологічної зокрема, які зорієнтовують передовсім на розвиток особистості, формування творчої ініціативи, мобільності, підвищення конкурентоздатності майбутнього фахівця.

Задля ефективної реалізації концепції нової освітньої стратегії університету програмою передбачено застосування можливостей Центру культури української мови.

Для цього впроваджено систематичне застосування орфоепічних тренінгів, риторичних розминок, дослідницьких завдань, що передбачають карткування мовного матеріалу, укладання мультимедійних словників, опрацювання спеціальної літератури тощо; творчих завдань «Мовне обличчя міста», «Мовна особистість фахівця», «Мовний портрет однокурсника», «Стань співавтором тексту» тощо.

Крім того, студентів залучено до роботи в проблемних групах, до участі в наукових конференціях; мовних конкурсах тощо.

У Центрі заплановано презентації наукових видань з проблем культури української мови, зустрічі з науковцями.

3. Результати навчання за дисципліною:

//**ПРН 1** Сформованість світогляду, активної громадянської позиції, загальної культури. Уміння аналізувати й інтерпретувати соціальні та культурно-мистецькі явища і процеси, аргументувати власні оцінні судження. **ПРН 2** Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність працювати в команді (творчому колективі). Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування іноземними мовами//.

ПРЗ 13- застосовувати знання державної та іноземних мов для забезпечення ефективності комунікації на засадах дотримання етичних норм суспільної поведінки, професійного дискурсу та культури лідерства; - знати особистісні та соціальні засади збереження та зміцнення індивідуального здоров'я; - усвідомлювати цінності демократичного громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; - вміти прогнозувати кінцевий результат та адаптуватися в умовах частої зміни технологій професійної діяльності; - діяти на основі законодавчої та нормативно-правової бази України та вимог галузевих

стандартів, в тому числі міжнародних;

створювати та впроваджувати бізнес-проекти, а також забезпечувати неперервність бізнеспроцесів.

4. Структура навчальної дисципліни (Тематичний план для денної форми навчання)

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт:					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Модульні	
Змістовий модуль I. Вступ до вивчення дисципліни. Культура усного професійного мовлення							
Тема 1. Вступ. Українська мова - національна мова українського народу, форма його національної культури. Поняття культури мовлення.				2			
Тема 2. Рівні мовної системи. Стилiстична диференціяція сучасної української мови. Поняття комунікації. Основні комунікаційні властивості мовлення, їх залежність від характеру та формату спілкування.				2			
Тема 3. Правильність та виразність як комунікаційні ознаки мовлення. Орфоепічні та акцентуаційні норми.				2			
Тема 4. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності. Інтонація.				2			2
Тема 5. Виразне читання (основні положення теорії та методики). Партитура тексту. Мовленнєвий етикет.				2			2
Тема 6. Логічність, змістовність та доречність як комунікативні ознаки мовлення. Види та правила усного спілкування за професійним спрямуванням Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності.				2			2
Модульний контроль						2	
Разом	20			12			6
Змістовий модуль II. Правильність мовлення. Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови							
Тема 7. Правильність мовлення. Орфографічні норми української мови.				2			2
Тема 8. Орфографічні та пунктуаційні норми як складники культури мовлення сучасного фахівця				2			
Тема 9. Чистота, багатство та точність мовлення як комунікативні ознаки мовлення. Лексичні норми української мови. Словники.				2			2
Тема 10. Фразеологія і культура професійного мовлення				2			1
Тема 11. Правильність мовлення. Морфологічні норми і мовна практика сучасного фахівця.				2			
Тема 12. Морфологічні норми. Суспільне значення морфологічних норм у контексті мовних інновацій.				2			
Тема 13. Правильність мовлення. Синтаксичні аспекти культури мовлення. Пунктуаційні норми.				2			2

Тема 14. Стилiстичний синтаксис професiйного мовлення. Робота з текстами рiзних стилiв.				2			
Модульний контроль						2	
Разом	25			16			7
Пiдготовка та проходження контрольних заходiв	15						
Усього	60			28		4	13

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Вступ до вивчення дисципліни.

Культура усного професійного мовлення

Тема 1. Українська мова - національна мова українського народу, форма його національної культури. Поняття культури мовлення.

Основні питання теми:

Вступ до вивчення дисципліни (розгляд предмета, завдань і значення курсу).

Роль мови в житті суспільства, у формуванні і самовираженні особистості. Структурна і комунікативна специфіка усного мовлення. Національно-мовне виховання (за І. Огієнком, В. Сухомлинським та ін.).

Місце української мови серед мов світу. Основні концепції походження української мови. Видатні лінгвісти про українську мову (Морфілл, В. Ягич та ін.).

Літературна мова, її ознаки. Поняття про мовну норму. Діалектна основа української літературної мови. Роль І.Котляревського і Т.Шевченка у становленні нової української літературної мови.

Українське мовознавство. Мовні рівні.

Культура мови й культура мовлення: диференційні ознаки. Специфіка мовлення фахівця.

Українське та Європейське мовне законодавство. «Закон про мови» (1989); Конституція України, ст.10 (1996); Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019).

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин (1992) та Рамкова конвенція про захист національних меншин (1995) про обов'язковість вивчення мов національних меншин (але не на шкоду вивченню державної мови).

Мова фахового ділового спілкування та її особливості.

Мовні норми сучасного ділового спілкування.

Ключові слова: загальнонародна й літературна мова, державна мова, національна мова, офіційна мова, ндоєвропейська мовна сім'я, слов'янська група, східнослов'янська підгрупа, ндоєвропейська мова-основа, праслов'янська мова, слов'янське письмо, старослов'янська мова, кирилиця, глаголиця, моравська місія Кирила й Мефодія, староукраїнська літературна мова, нова українська літературна мова; інтерпрофесійна комунікація, компетентність, компетенція, комунікативна особистість, мова професійного спілкування, мовна норма, мовна особистість, мовна політика, мовна ситуація, концепція державної мовної політики, професійна (фахова) мова, професіоналізм.

Ключові слова: функції мови, державна мова, комунікація, концепція державної мовної політики, літературна мова, мова професійного спілкування, мовна норма,

мовна особистість, мовна політика, мовна ситуація, національна мова, офіційна мова, професійна (фахова) мова, професіоналізм, термін, фахова мова та ін.

функції мови, культура української мови, ознаки культури мовлення: правильність; точність, логічність, багатство (різноманітність), чистота, доречність, виразність, емоційність; державна мова, мовна політика, двомовність, пуризм.

Рекомендована література:

Основна: 1–5.

Додаткова: 14, 17,30-34; 50, 53, , 64, 72.

Тема 2. І. Стилiстична диференціяція сучасної української мови.

II. Поняття комунікації як діяльності учасників спілкування задля інформаційного обміну та взаємовпливу.

Основні комунікаційні властивості мовлення , їх залежність від характеру та формату спілкування.

Основні питання теми:

1. Функційні стилі української мови та їх сфери застосування.
2. Основні ознаки функційних стилів.
3. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів.
4. Текст як форма реалізації мовленнєво-професійної діяльності.
5. Усне спілкування та його особливості.
6. Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування.
7. Функції та види бесід. Стратегія поведінки під час ділової бесіди.
8. Особливості співбесіди з роботодавцем.
9. Етикет телефонної розмови. Етичне використання мобільних телефонів. Усне й писемне ділове спілкування.

Ключові слова: *бесіда, діалог, ділова бесіда, індивідуальна бесіда, індивідуальні форми фахового спілкування, колективні форми фахового спілкування, інтонація, мобільний телефон, монолог, полілог, репліка, співбесіда, співбесіда з роботодавцем, телефон, телефонна розмова, усне літературне професійне мовлення, усне спілкування та ін.;*

власне науковий підстиль наукового стилю, епістолярний стиль, жанр, мовний стиль, надфразна єдність, науковий стиль, науково-навчальний підстиль наукового стилю, науково-популярний підстиль наукового стилю, офіційно-діловий стиль, підстиль, побутове мовлення, професійна мова, публіцистичний стиль, розмовний стиль, стилістика, стилістика мови, стилістика мовлення, стилістична система мови, стиль, стиль мовлення, текст, формальне спілкування, неформальне спілкування, функційний стиль, художній стиль та ін.

Виконання тестових завдань; проекти. Творчі роботи (висвітлити запропоновану тему в науковому, публіцистичному і художньому стилях).

Есе. Теми: Якби Т.Шевченко жив серед нас. Творчість Шевченка не знає кордонів.

Рекомендована література:

Основна: 1–5.

Додаткова: 3, 11, 14, 15, 22, 32, 44, 50, 57, 72.

Тема 3. Орфоепічні та акцентуаційні норми.

Структурна і комунікативна специфіка усного мовлення.

Поглиблення знань про співвідношення між звуками і буквами.

Основні орфоепічні норми української мови (в системі вокалізму, в системі консонантизму).

Артикуляційні бази типові (нормовані й ненормовані) й нетипові.

Голосовий апарат (основа – голосники, а також гортань, носоглоткові і ротові резонатори тощо).

Неподільна єдність мовного і голосового апарату. Сила, висота й забарвлення голосу.

Поняття про дикцію. Неорганічні (або набуті) вади мовлення.

Артикуляційно-акустичні умови творення голосних і приголосних звуків.

- а) вимова дзвінких приголосних у кінці й середині слова;
- б) вимова глухих приголосних перед дзвінкими в середині слова і на стикові слів;
- в) вимова губних приголосних; г) вимова шиплячих;
- д) вимова передньо- і задньоязикових; є) вимова африкат.

Вимова м'яких і напівпом'якшених приголосних.

Реалізація фонем /в/. У нескладове в українській мові.

Вимова приголосних в іншомовних загальних і власних назвах.

Творення та вимова деяких граматичних форм.

Причини порушення норм літературної вимови.

II. Техніка мовлення.

- а) тренувальні вправи на дихання.
- б) тренувальні вправи на постановку голосу;
- в) вправи для вироблення дикції.

Вимова груп приголосних, утворених внаслідок асиміляції за способом творення, за місцем і способом творення, за глухістю / дзвінкістю, твердістю / м'якістю.

Вимова шиплячих перед свистячими, свистячих перед шиплячими; вимова Д,Т перед шиплячими та свистячими.

Дієслівні форми на –ться, шся. Сполуки ЧН.

Читання скоромовок й чистомовок відповідно до норм фонетики й орфоепії. Орфоепічні казки. Вправи. Виконання тестових завдань.

Особливості вимови слів іншомовного походження. Фонетична транскрипція.

Наголос. Типи наголосів. Особливості наголошування слів в українській мові

Запис фраз спрощеною фонетичною транскрипцією.

Явище асиміляції фонем.

Словесний, логічний та фразовий наголос.

Складні випадки наголошування слів.

Визначення наголосу у словах. Робота зі словником наголосів. Охарактеризуйте природу українського наголосу.

Випадок, каталог, високопродуктивний, вітчм, первісний, весняний, обіцянка, атлас, характерний, закликати, розносити, бюлетень, засуха, чорнозем, кропива,

мережа, оптовий, ім'я, партер, разом, перепис, приятель, спина, тонкий, товстий, оповідач, феномен, одинадцять, чотирнадцять.

Ключові слова: орфоепічні норми, фонетична транскрипції, асиміляція, дисиміляція, спрощення, чергування – живі та історичні, какофонія, засоби милозвучності. Наголос, типи наголосів, акцент, акцентуація, асиміляція, голосний звук, логічний наголос, наголос, орфоепічні норми, приголосний звук, професійне мовлення, словесний наголос, фонема, фразовий наголос та ін.

Рекомендована література: Основна: 1-6.

Додаткова: 18, 19, 20, 39, 40, 42, 51, 73.

Тема 4. Виразність як комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності. Інтонування фрази.

Розвиток дихання і постановка голосу. Різновиди мовленнєвого (фонаційного) дихання: ключичне (плечове; "верхнє"); грудне; реберне; діафрагматичне. Загальні вимоги до правильного фонаційного дихання.

Модуляції голосу як засіб вираження змісту.

Техніка мовлення: а) тренувальні вправи на дихання.; б) тренувальні вправи на постановку голосу; в) вправи для вироблення дикції.

Вправи на вимову. Читання уривків з віршованих та прозових творів Б.Грінченка, Т.Шевченка відповідно до орфоепічних норм.

Основні поняття й терміни: мовний апарат, голосовий апарат, органи дихання, органи голосоутворення, органи звукоутворення, фонаційне дихання, ключичне (плечове; "верхнє") дихання; грудне, реберне, діафрагматичне дихання; змішаний діафрагматично-реберний тип дихання; артикуляція, рухливі й нерухливі мовні органи, артикуляційна база, артикуляційні й акустичні класифікації голосних і приголосних звуків, голосові резонатори, сила, висота й забарвлення голосу (вроджене і штучне), дикція, акцент, висота й сила голосу, тембр голосу.

Рекомендована література:

Основна: 1-6.

Додаткова: 9, 18, 19, 20, 36, 39, 40, 42, 50, 51.

Тема 5. Правильність та виразність мовлення. Виразне читання. Партитура тексту.

Основні прийоми виразного читання.

Види та правила усного спілкування за професійним спрямуванням (ділова нарада, службова бесіда, телефонна ділова розмова).

Виразне читання улюбленої поезії за партитурою, з дотриманням усіх необхідних вимог (дихання, голос, дикція).

Виразне читання запропонованих прозових текстів з дотриманням усіх необхідних вимог.

Рекомендована література:

Основна: 1–5.

Додаткова: 7, 24, 29, 38, 51, 73.

Тема 6. Логічність, змістовність та доречність як комунікативні ознаки мовлення. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності.

Підготовка до публічного виступу. Способи виголошенн промови. Установлення контакту з аудиторією. Кінетична система спілкування. Звучання промови. Зоровий контакт та реакція аудиторії. Культура мовної поведінка. Дискусія, доповідь, промова. Образ оратора та аудиторії..

Творчі завдання «Стань співавтором тексту» (студенти завершує написання тексту, розпочате іншим автором).

Відеотренінг «Я – диктор», «Я – радіоведучий».

Представлення проєктів дорадчих промов.

«Що я сказав би у зверненні до людства, маючи усього одну хвилину».

Самоаналіз та рецензування.

Ключові слова: публічного виступ, способи виголошенн промови, кінетична система спілкування, доповідь, промова.

Рекомендована література:

Основна: 1-6.

Додаткова: 1; 3; 6; 7, 18, 20, 36, 44, 51, 60, 62, 73.

Змістовий модуль II. Правильність мовлення. Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови

Тема 7. Правильність мовлення. Орфографічні норми української мови.

Основні питання теми:

Українська орфографія. Принципи української орфографії.

Реалізація фонетичного принципу орфографії.

Особливості реалізації морфологічного принципу українського правопису.

Реалізація смислового і традиційного принципу української орфографії.

Зміни в правописі 2019 р.

Ключові слова: морфологічний принцип правопису, орфографія, смисловий принцип орфографії, традиційний принцип орфографії, фонетичний принцип орфографії та ін.

Вправи. Тестові завдання.

Творчі роботи. Есе. Світова слава української пісні (давнина і сучасність). Що я можу зробити для порятунку планети.

Рекомендована література:

Основна: 1–6.

Додаткова: 7, 24, 29, 38, 41, 42, 49.

Тема 8. Правописні норми як складники культури мовлення сучасного фахівця.

Бліщопитування:

- сформулюйте правила написання апострофа і м'якого знака;
- правопис рикметників на -ськ;
- сформулюйте правила написання *не-*, *ні-* з іменниками, прикметниками, займенниками, дієсловами, прислівниками, дієприкметниками та дієприслівниками у сучасній українській літературній мові;
- спрощення груп приголосних;
- правопис складних слів разом, через дефіс та окремо.

Правопис прізвищ та географічних назв. Правопис слів іншомовного походження.

Вправи; тестові завдання; редагування текстів різних стилів. Лінгвістичні ігри.

Творче завдання «Склади алгоритм».

Творчі роботи з граматичним завданням. Есе. Орієнтовні теми:

250-річчя Бетховена; 180-річчя М. Драгоманова, 150-річчя Лесі Українки, 200-річчя математика М. Остроградського.

Ключові слова: орфограма.

Рекомендована література:

Основна: 1–6.

Додаткова: 7, 24, 29, 38, 41, 42, 49, 57.

Тема 9. Чистота, багатство та точність як комунікативні ознаки мовлення. Лексичні норми української мови. Словники.

Основні питання теми:

Лексикологія і лексикографія.

Професійна лексика.

Нормативне використання багатозначних слів та омонімів у професійному мовленні.

Особливості використання паронімів.

Використання синонімічних ресурсів мовлення.

Плеоназми в професійному мовленні, шляхи їх запобігання.

Види лексичних порушень. Складні випадки слововживання.

Типи словників. Роль словників у формуванні особистості.

Електронні словники. Роль інтернету в мовній і мовленнєвій освіті.

Ключові слова: багатозначне слово, електронний словник, інтернет, лексика, лексикографія, лексикологія, омоніми, пароніми, плеоназми, тавтологія, професійна лексика, синоніми, словник, слововживання та ін.

Завдання.

Складання словника професійної термінології.

Виконання тестових завдань. Лінгвістичні ігри.

Представлення проєктів.

Рекомендована література:

Основна: 1–5.

Додаткова: 7, 24, 29, 38, 41, 42, 62.

Тема 10. Фразеологія і культура професійного мовлення

Основні питання теми:

- Поняття про фразеологізми.
- Джерела фразеологізмів.
- Фразеологічні словники.
- Роль фразеологізмів у професійному мовленні.
- Стилістичні засоби лексикології та фразеології.

Добір та складання текстів з фразеологізмами.

Ключові слова: професійне мовлення, стилістичні засоби, фразеологізм, фразеологія, фразеологічний словник та ін.

Написання творчих робіт. Виконання тестових завдань. Лінгвістичні ігри.

Рекомендована література:

Основна: 1–6.

Додаткова: 7, 24, 29, 38, 39, 73.

Тема 11-12. Правильність мовлення. Морфологічні норми і мовна практика сучасного фахівця. Суспільне значення морфологічних норм у контексті мовних інновацій.

Основні питання теми:

1. Морфологічні норми української мови, їх реалізація в професійному мовленні.
2. Особливості творення і вживання іменникових форм.
  - 2.1. Рід іменників.
  - 2.2. Відмінювання іменників.
  - 2.3. Особливості оформлення звертань.
3. Особливості використання прикметників у професійному мовленні.
4. Особливості використання числівників. Відмінювання числівників.
5. Особливості використання займенників у професійному мовленні.
6. Особливості використання дієслів та дієслівних форм у професійному мовленні.
7. Прийменники у діловому мовленні. Особливості перекладу прийменників з російської мови.
8. Стилістичні функції частин мови.

Робота в освітньому центрі культури української мови

Ключові слова: морфологічні норми, числівник дієслово, дієвідмінювання, відмінок, відмінювання, займенник, іменник, іменникові форми, прикметник, прийменник, прислівник, професійне мовлення, рід та ін.

Виконання вправ і тестових завдань. Редагування текстів.

Твір-перевтілення. Твір-легенда.

Їхніми іменами названо вулиці (твір-розповідь про видатних українських вчених і діячів культури). //М. Драгоманов, акад. В. Глушков, акад. Вернадський та ін.).

Аналіз письмових робіт.

Рекомендована література:

Основна: 1–6.

Додаткова: 7, 24, 29, 31, 38,44, 73.

Тема 13-14. Правильність мовлення. Синтаксичні аспекти культури мовлення. Стилiстичний синтаксис професiйного мовлення.

Основні питання теми:

1. Реалізація стилістичних норм у професійному мовленні.
2. Стилiстичні функції односкладних речень.
3. Стилiстичні функції речень з однорідними членами.
4. Розділові знаки при однорідних членах речення.
5. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення.
6. Пунктуація в реченнях з узагальнювальними словами.
7. Стилiстичні функції речень з відокремленими другорядними членами.
8. Відокремлені означення.
9. Пунктуація при відокремлених означеннях, прикладках, обставинах, додатках.
10. Пунктуація в реченнях з уточнювальними членами речення.

Редагування «деформованих» текстів. Складання власних висловлювань з використанням різних синтаксичних конструкцій. Написання творчих робіт і виконання тестових завдань.

Завдання. Презентація або текст (вір-розповідь): "Я веду екскурсію для своїх однокласників залами музею" (Музей медицини; Музей води; Музей книги та книгодрукування тощо).

Ключові слова: відокремлені другорядні члени речення, відокремлені означення, однорідні члени речення, Орієнтовні теми: односкладні речення, пунктуація, речення з однорідними членами, розділові знаки, стилістика, стилістичні норми, стилістичні функції, узагальнювальні слова, уточнювальні члени речення та ін.

Рекомендована література:

Основна: 1–6.

Додаткова: 7, 16, 19, 24, 29, 38, 73.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль I		Модуль II	
		кількість одиниць	максимальна к-сть балів	кількість одиниць	максимальна к-сть балів
Відвідування практичних занять	1	6	6	8	8
Робота на практичному занятті	10	6	60	8	80
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
	Разом		106		133
Максимальна кількість балів: 239					
Розрахунок коефіцієнта: $239/60=3,98$					
Екзамен	40				

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота 1 (2 год).

Тема: Виразність як комунікативна ознака мовлення. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності. Інтонація.

Завдання 1. Дайте відповіді на запитання (письмово):

1. Що таке виразність мовлення?
2. Які існують засоби художньої виразності мовлення?
3. Які є засоби звукової виразності мовлення?
4. Дайте характеристику основним технічним показникам виразного мовлення.
5. Яку роль у виразності мовлення відіграють міміка і жести?
6. Що таке партитура тексту? Від чого залежить інтонаційний малюнок тексту?
7. Складники інтонації. Роль пауз у тексті.

Завдання 2. Згрупуйте подані поняття за певними ознаками. З'ясуйте значення термінів.

Стратегія і тактика виступу; логос, етос, пафос, релаксація, цільова настанова, теза, тема, інтонація, композиція промови, дискусія, полеміка, опонент, аргумент, дебати, проксемика, пауза, партитура тексту.

3. Вправи на дихання. Постановка голосу.
4. Вправи на артикуляцію.
5. Як ви розумієте вислів: «Мовчання як комунікативна одиниця».

Самостійна робота 2 (2 год.). Виразне читання (основні положення теорії та методики). Партитура тексту. Мовленнєвий етикет.

Завдання 1. Поділити запропоновані фрази на фонетичні синтагми.

2. Відтворіть графічно (зробіть партитуру) звучання віршованого твору (позначте паузи, наголоси, підвищення й зниження тону, інтонаційні переломи тощо).

3. Виразне читання (з аудіозаписом й наступним аналізом) уривків з художніх творів.

Самостійна робота 3 (2 год.). Логічність, змістовність та доречність як комунікативні ознаки мовлення. Види та правила усного спілкування за професійним спрямуванням. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності.

За посібником С. Карамана опрацювати (зробити стислий конспект) тему «Мовний рівень публічного виступу». Підготувати промову.

Самостійна робота 4-5 (3 год.). Тема: Лексичні та фразеологічні норми професійного мовлення (3 год.)

Виконання тестових завдань.

1) Визначити рядок, у якому усі слова є багатозначними

2) Визначити рядок, у якому є всі слова загальноживаними

3) Позначити рядок, в якому омоніми входять до складу словосполучень.

4) Синонімічний ряд до поданих слів становлять слова рядка...

Завд.2. Пояснити значення поданих фразеологізмів, особливості їх лексичної сполучуваності та граматичного керування.

3. Дібрати до поданих усталених висловів фразеологічні синоніми, антоніми.

4. Скласти словничок фахової термінології.

Самостійна робота 6 (2 год.). Правильність мовлення. Правописні норми як складники культури мовлення сучасного фахівця.

Завдання 1. Виписати числівники, поєднати їх із іменниками, визначити семантику.

П'ятнадцять, п'ятеро, п'ятак, вп'яте, п'ятий, п'ятилітній, п'ятнадцятий, п'ятнадцятиденний, два, подвійний, подвоїти, подвоєний, двійня, двоє, двійко, двічі, вдвох, другий, половина, чверть, півтора, мільйон, мільйонер.

Завдання 2. Подані числівники поставити у формі родового, давального, орудного відмінків, ці форми ввести у словосполучення.

П'ять, одинадцять, чотирнадцять, п'ятдесят, вісімдесят, дев'яносто, триста, п'ятсот, двадцять п'ять, двісті сорок один, чотириста, сімдесят шість, тисяча дев'ятсот п'ять, вісімсот вісімдесят три, тисяча дев'ятсот чотирнадцять, тисяча дев'ятсот чотирнадцятий, вісімдесят дев'ятий.

Завдання 3. Провідміняти виділені займенники.

Себе, хто, що, який, чий, котрий, *дехто*, *дещо*, деякий, *якийсь*, *ніхто*, ніякий, нічий, ніскільки, нікотрий, стільки, нікотрий, її, їхній, такий, мій, наш, такий, весь, *кожний*, жодний.

Завдання 4. Від поданих дієслів утворити можливі форми дієприкметників. Записати їх групами за спільним формотворчим суфіксом, виділити його, пояснити вживання.

Настояти, виливати, спустити, зомліти, знепритомніти, зачарувати, випросити, виїздити, приголомшувати, розколоти, перевіряти, перевірити, зрадити, постраждати,

зазеленіти, шанувати, зрадіти, квітувати, заквітчати, зберегти, виховати, змужніти, купити, розкроїти, приклеїти, заощадити.

Завдання 5. Від поданих дієслів утворити можливі форми дієприслівників, записати їх двома групами: дієприслівники а) доконаного виду; б) недоконаного виду.

Розповісти, розказати, розказувати, перебирати, прокинутися, сміятися, маскуватися, перебороти, переборювати, мережити, вишити, доїхати, слухати, сприйняти, перебрати, зривати, досягати, листуватися, вижати.

Завдання 6. Записати числівники словами, розкрити дужки.

41,5 (сантиметр), 175 (гривня), 6,5 (метр), $5\frac{5}{10}$ (тонна), 4 (кілограм), $6\frac{1}{3}$ (грам), більше 72,7 (відсоток), 8,8 (градус), 2 (олівець), 3 (стіл), півтори (година), півтора (гривня).

Завдання 7. Записати слова, знявши дужки. Пояснити правопис.

О(о)рганізація О(о)б'єднаних Н(н)ацій, Р(р)ада Є(є)вропи, Н(н)імеччина, С(с)вят-вечори, Д(д)алекий С(с)хід, Ч(ч)асослов, Н(н)адзвичайний і П(п)овноважний П(п)осол Ф(ф)ранції, Б(б)удинок У(у)чителя, Н(н)обелівська премія, В(в)ознесіння, С(с)ашкова книга, сузір'я В(в)еликий В(в)із, С(с)ибірська річка, П(п)равобережна У(у)ркаїна, К(к)уп'янський район Х(х)арківської області, І(і)нститут Л(л)ітератури ім. Т. Г. Шевченка.

Завдання 8. Поставити подані іменники в кличному відмінку.

Самостійна робота 7 (2 год.). Синтаксичні норми професійного мовлення

Завд.1. У запропонованих деформованих текстах розставити розділові знаки, відредагуйте тексти, визначити їх стиль і характерні ознаки.

Завдання 2. Від поданих дієслів утворити можливі форми дієприкметників. Записати їх групами за спільним формотворчим суфіксом, виділити його, пояснити вживання. У

Змайструвати, чарувати, сумувати, посивіти, настояти, виливати, зомліти, знепритомніти, зачарувати, випросити, виїздити, приголомшувати, розколоти, перевіряти, перевірити, зрадити, постраждати, зазеленіти, шанувати, зрадіти, квітувати, заквітчати, зберегти, виховати, змужніти, купити, розкроїти, приклеїти, заощадити, заохочувати.

Завдання 3. *Перекладіть речення українською мовою.*

4. Створіть (доберіть) тексти на пропоновану тематику з метою впливу на слухача. Послугуйтеся різними риторичними фігурами під час написання. Розмістіть тексти у блозі групи. Прочитайте тексти, дайте характеристику з точки зору виразності текстам однокласників.

Перекладіть українською мовою мовленнєві штампи, які використовують під час ділових бесід, нарад.

5. *Виконання вправ. Тестування.*

Змістовий модуль І. Вступ до вивчення дисципліни. Культура усного професійного мовлення

Теми 4-6. Максимальна к-сть балів за виконання завдань - 15 балів.

Змістовий модуль II. Правильність мовлення. Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови
Теми 7-14 Максимальна к-сть балів за виконання завдань - 25 балів.
Разом: 13 годин; 40 балів.

Рекомендації до виконання завдань для самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи необхідно виконати в повному обсязі й подати на перевірку викладачу в окремому зошиті чи окремому файлі; думки викладати лаконічно, точно, змістовно й обґрунтовано. У процесі підготовки завдань варто користуватися словниками різних типів та довідниками.

Критерії оцінювання виконання студентами завдань для самостійної роботи

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Культура усного і писемного мовлення (українська)» оцінюється за такими параметрами:

5 балів – завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів і застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Студент самостійно працює з науковою літературою; оцінює комунікативні явища, професійні ситуації; робить висновки; вміє формулювати й обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; креативно підходить до їх підготовки; має комунікативні вміння і навички; прагне до самовдосконалення і саморозвитку.

4 бали – завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Студент працює із запропонованою науковою літературою; робить висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності й ініціативності.

3 бали – завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без ілюстрування прикладами. У роботі допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Студент працює із запропонованою науковою літературою, але аналізує її примітивно, без висвітлення власної позиції; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання фахової термінології.

2 бали – завдання для самостійної роботи виконані не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано, без дотримання мовних норм; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє

правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але не втілює їх у практику; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.

1 бал – виконано менше половини завдань для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, не ілюстрований прикладами, порушена структура викладу. Його основу складає необґрунтоване копіювання чужих думок, фраз і позицій. Студент не вміє працювати з науковими джерелами і робити власні висновки; не володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; відсутній творчий компонент даного виду діяльності; комунікативні вміння і навички мають дуже низький рівень розвитку.

0 балів – більшу частину самостійних завдань не виконано. Студент лише частково володіє навчальним матеріалом, не вміє чітко, лаконічно й послідовно висвітлювати його; не працює з науковими і навчальними джерелами і не володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; майже відсутні творчі та комунікативні уміння і навички.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Кожний модуль включає бали за *модульну контрольну роботу* (модульний контроль).

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється на окремих аркушах або дистанційно (гугл форми, вордівські файли).

Модульний контроль здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Критерії оцінювання виконання студентами модульних контрольних робіт

21-25 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів і застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Студент самостійно працює оцінює комунікативні явища, професійні ситуації; робить висновки; вміє формулювати й обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; креативно підходить до їх підготовки; має комунікативні вміння і навички.

15-20 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Студент робить висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності й ініціативності.

9-14 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без ілюстрування прикладами. У роботі допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Студент не висвітлює власної позиції; володіє

правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання фахової термінології.

3-8 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано, без дотримання мовних норм; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід, але не втілює їх у практику; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.

0-2 бали – виконано менше половини завдань для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, не ілюстрований прикладами, порушена структура викладу. Його основу складає необґрунтоване копіювання чужих думок, фраз і позицій. Студент не вміє робити власні висновки; не володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, бесід; відсутній творчий компонент даного виду діяльності; комунікативні вміння і навички мають дуже низький рівень розвитку.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль із навчальної дисципліни «Культура усного і писемного мовлення (українська)» здійснюється у формі *екзамену* (онлайнова або очна форма проведення) і є складовою екзамену «Українські студії: Істрія української культури. Культура усного і писемного мовлення».

До складання екзамену допускаються студенти, які відвідали всі лекційні та практичні заняття, активно працювали, написали всі модульні контрольні роботи та виконали блок самостійної роботи.

Критерії оцінювання

Метою підсумкового контролю з дисципліни «Культура усного і писемного мовлення (українська)» є перевірка рівня засвоєння студентом всієї програми, яка включає зокрема такі завдання:

– тестові завдання на перевірку рівня володіння культурою усного і писемного української мовлення;

– завдання, спрямоване на визначення рівня умінь застосовувати одержані знання у процесі редагування висловлювання (орфографічно-пунктуаційна правка тексту).

Виконання тестових завдань оцінюється таким чином: 1 бал за кожну правильну відповідь (від 0 до 10 балів).

Редагування тексту оцінюється у межах **від 0 до 10 балів**.

10 балів – **Високий** рівень знань у межах обов'язкового матеріалу, можливо, з незначними недоліками Відсутність у виправленому тексті орфографічних та грубих пунктуаційних помилок.

8-9 балів – **Достатньо високий** рівень знань у межах обов'язкового матеріалу без суттєвих помилок У тексті після його правки наявна незначна кількість орфографічних і пунктуаційних помилок.

6-7 балів – **Достатній** рівень знань у межах обов'язкового матеріалу з незначною кількістю помилок.

4-5 балів – **посередній рівень знань** (значна кількість неточностей, помилок).

2-3 бали – **Мінімально можливий** допустимий рівень знань у межах обов'язкового матеріалу У роботі виявлено значну кількість неточностей, грубих помилок орфографічного й пунктуаційного характеру.

0 балів ставиться, якщо студент не брався за виконання завдання.

За екзамен виставляється підсумкова оцінка за виконання всіх завдань у межах від **0 до 40 балів** (за завдання з культури мовлення – від **0 до 20 балів**).

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Мова як суспільне явище. Українська мова – національна мова українського народу, форма його національної культури. Місце української мови серед мов світу. Основні концепції походження української мови.

Поняття про літературну мову як унормовану форму загальнонародної мови. Роль І. Котляревського і Т. Шевченка у становленні нової української літературної мови. Поняття мовної норми, типи норм. Розділи мовознавчої науки.

2. Стилістична диференціація сучасної української літературної мови. Мовні особливості наукового, публіцистичного, офіційно-ділового стилів.

4. Поняття культури мовлення. Теоретичний та практичний аспекти культури мовлення. Ситуація спілкування.

Комунікативні якості мовлення: правильність, змістовність, логічність, точність, доречність, виразність, багатство.

5. Правильність мовлення як відповідність мовним нормам. Умови досягнення правильності мовлення. Причини порушення правильності мовлення.

6. Техніка усного мовлення: дихання, голос, дикція, інтонація. Особливості усного мовлення. Міміка і жести як компоненти виразного мовлення. Види та правила усного спілкування за професійним спрямуванням (ділова нарада, службова бесіда, телефонна ділова розмова тощо). Мовленнєвий етикет.

7. Поняття чистоти мовлення. Аспекти реалізації чистоти мовлення.

8. Чистота мовлення в орфоепічному аспекті. Реалізація орфоепічних й акцентуаційних норм.

9. Поняття логічності мовлення. Умови логічного мовлення на рівні висловлювання та на рівні тексту.

10. Поняття про багатство (різноманітність) мовлення. Лексичне і фразеологічне багатство мовлення. Точність мовлення і синонімія. Вибір синоніма із синонімічного ряду.

Вживання у мовленні багатозначних слів, омонімів, паронімів.

11. Точність мовлення і слова-терміни. Особливості вживання у мовленні термінологічної лексики.

12. Фразеологічні норми та їх характеристика. Фразеологізми у професійному мовленні.
13. Поняття доречності мовлення. Сильова, контекстуальна, ситуативна доречність.
14. Поняття виразності мовлення. Умови досягнення виразного мовлення. Технічні показники виразного мовлення. Міміка і жести як компоненти виразного мовлення.
15. Орфоепічні норми мови та їх характеристика. Вимова голосних і приголосних звуків, звукосполучень. Вимова ненаголошених голосних.
16. Вимова груп приголосних.
17. Лексичні норми мови та їх характеристика.
18. Синтаксичні норми мови та їх характеристика.
19. Стилiстичні норми мови та їх характеристика.
20. Наголос. Значення акцентуаційних норм у професійному мовленні.
21. Інтонація. Інтонація в реченнях різного типу.
22. Поняття про техніку мовлення.
23. Типи дихання. Володіння голосовим апаратом.
24. Особливості наукового, публіцистичного й офіційно-ділового стилів.
25. Морфологічні норми та їх характеристика.
26. Категорія роду й числа іменника. Іменники спільного роду.
27. Категорія відмінка іменника. Особливості використання іменників-звертань у професійному мовленні. Поділ іменників на відміни. Відмінювання іменників.
28. Закінчення родового відмін. (-а,-у) ім. II відміни чол.роду.
29. Правопис і відмінювання складних іменників.
30. Невідмінювані іменники. Відмінювання аббревіатур.
31. Правопис прізвищ, імен по батькові.
32. Ступені порівняння прикметників.
33. Правопис складних прикметників, присвійних прикметників.
34. Прикметники на -ський.
35. Особливості відмінювання числівників. Особливості використання числівників у професійному мовленні.
36. Відмінювання і правопис займенників.
37. Дієслово та його форми.
38. Дієприкметник. Дієприслівник. Творення. Уживання в різних стилях мовлення.
39. Значення прислівника, ступені порівняння. Правопис прислівників.
40. Службові частини мови. Прийменники, сполучники, частки (їх склад, правопис, спосіб уживання). Вигук.
41. Синтаксичні норми. Просте двоскладне речення. Координація присудка з підметом. Тире між підметом і присудком.
42. Пунктуаційні норми. Просте ускладнене речення. Розділові знаки при однорідних членах речення.
43. Пунктуаційні норми. Розділові знаки при звертаннях, вставних словах і словосполученнях.
44. Просте ускладнене речення. Розділові знаки при відокремлених означеннях, додатках, прикладках, обставинах.
45. Складносурядні речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.
46. Розділові знаки в складнопідрядному реченні.

47. Безсполучникові складні речення. Двокрапка й тире в складному безсполучниковому реченні.
48. Багатокомпонентні складні речення. Розділові знаки в складному багатокомпонентному реченні. Період.
49. Способи відтворення чужого мовлення. Пряма мова. Непряма мова. Діалог. Цитата. Розділові знаки при прямій і непрякій мові, діалозі, цитаті.
50. Типи словників. Роль словників у формуванні особистості фахівця. Електронні словники.
51. Особливості міжкультурної комунікації в сучасному мовному просторі. Український мовленнєвий етикет.

6.6. Шкала відповідності оцінок

<i>Оцінка</i>	<i>Кількість балів</i>
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Українські студії. Культура усного і писемного мовлення»

Разом: 60 год., практичні заняття – 28 год., самостійна роб. – 13 год., модульн. контроль – 4 год.; семестровий контроль – 15 год.

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II
Назва модуля	Вступ до вивчення дисципліни. Культура усного професійного мовлення	Графічні, орфографічні, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови
Кіл-ть балів за модуль	106 балів	133 бали
Загальна кількість балів	249 балів (249:60=3,98)	
Теми практичних занять	<p>Т.1. Вступ. Українська мова – національна мовленнєва спадщина українського народу. Поняття культури мовлення</p> <p>Т.2. Стиль мовлення у фаховій комунікації. Поняття комунікації як діяльності учасників спілкування. Основні комунікаційні властивості мовлення. (1+10 б.)</p> <p>Т.3. Правильність та виразність мовлення. Орфоепічні та акцентуаційні норми. (1+10 б.)</p> <p>Т.4. Виразність як комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності. (1+10 б.)</p> <p>Т.5. Виразне читання (основні положення теорії та методика). Партикула тексту. Види та правила усного спілкування за професійним спрямуванням. Мовленнєвий процес. (1+10 б.)</p> <p>Т.6. Логічність, змістовність та доречність мовлення. Публічний виступ. (1+10 б.)</p> <p>Т.7-8. Правильність мовлення. Орфографічні норми української мови. Правописні норми як складники культури мовлення сучасного фахівця. (1+10 б.)</p> <p>Т.9. Чистота, багатство та точність мовлення. Лексичні норми української мови. (1+10 б.)</p> <p>Т.10. Фразеологія і культура професійного мовлення. Словники. (1+10 б.)</p> <p>Т.11. Правильність мовлення. Морфологічні норми і мовна практика сучасного фахівця</p> <p>Т.12. Суспільне значення морфологічних норм у контексті мовних інновацій (1+10 б.);</p> <p>Т.13. Правильність мовлення. Синтаксичні аспекти культури мовлення. Пунктуаційні норми. (1+10 б.)</p> <p>Т.14. Стилістичний синтаксис професійного мовлення. Особливості міжкультурної комунікації в сучасному мовному просторі. (1+10 б.)</p>	
Самостійна робота	5 балів	5 бал.
Види поточно-ного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)	

8. Рекомендовані джерела:

Основні (базові):

1. Доброскок І., Овсієнко Л. Основи професійної комунікації: навчальний посібник. Переяслав-Хмельницький: «ФОРМ Домбровська Я.М.», 2017. -446 с.
2. Караман С. О., Караман О.В. Орфоепічний і комунікативний тренінг: Посібник. – КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2009.
3. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін.; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
4. Сучасна українська мова: Підручник/О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева.– 3-є вид. – К.: Либідь, 2005. – 400с.
5. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Караман, О. А. Копусь, В. І. Тихоша та ін.- К: Літера ЛТД, 2013. - 544 с.
6. Український правопис. -К., 2019.

СЛОВНИКИ

- Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і головн. ред. В.Т.Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001.
- Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
- Головащук С.І. Складні випадки наголошення: “Словник-довідник”. — К., 1995.
- Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
- Орфоепічний словник /Укладач М.І.Погрібний. — К., 1984.
- Погрібний М.І. Словник наголосів української літературної мови. – К., 1964.
- Українська літературна вимова і наголос.- К., 1989.
- Українська мова: Енциклопедія. Редкол: Русанівський В.М, Тараненко О.О та ін. - К.: В-во Українська енциклопедія, 2004.

Додаткова література:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. Львів: Світ, 1994. С. 5–10.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ: Освіта, 1991. 228 с.
3. Культура фахового мовлення: навчальний посібник / за ред. Н. Бабич. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 496 с.

4. Бабич Н. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. С. 95–100, 125–126, 174–178.
5. Багмут А. Й. Сучасна мовленнєва дійсність: орфоепічні норми і мовленнєва дійсність // Загальна та експериментальна фонетика: Зб. наук. праць і матеріалів. – К., 2001. – С. 143–145.
6. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 207 с.
7. Берковець (Бондаренко) В. Диференціація функціональних стилів української мови на просодичному рівні // Українське мовознавство, 2004, вип. 31.
8. Беляєв О. Культура мовлення вчителя-словесника // Дивослово. – 1995. – №1.
9. Білоусенко П. Учїться висловлюватися. Київ: Рад. школа, 1990. – 338 с.
10. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К.: Рідна мова, 1998. 476 с.
11. Ботвина Н. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації. Київ: Артек, 2002. 208 с.
12. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2002.
13. Волкотруб Г. Стилїстика ділової мови: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2002. 208 с. 11.
14. Грищенко Т. Українська мова та культура мовлення: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 268 с.
15. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. – К., Ін-т укр. мови, 2014. – 124 с.
16. Жовтобрюх М. А. Слово мовлене: Українська літературна вимова. – К., 1969.
17. Жовтобрюх М. А. Фонетична транскрипція. Основні риси правильної української літературної вимови // Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. – Ч. I. – К., 1961.
18. Єлісєнєв Ю. П. Ораторське мистецтво: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2008.
19. Етика ділового спілкування: навчальний посібник / авт. кол.: Т. Грищенко, С. Грищенко, Т. Іщенко та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
20. Єрмоленко С., Бибик С., Коць Т., Сьота Г., Чемеркін С. Літературна норма і мовна практика: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
21. Зарицький М. Актуальні проблеми українського термінознавства: підручник. Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка»; ТОВ «Періодика», 2004. 128 с.
22. Зубков М. Універсальний довідник. Українська мова. Харків: ФОП Співак В. Л., 2009. 416 с.
23. Кияк Т. Функції та переклад у фахових текстах // Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. 2007. Вип. 32. С. 104–105.
24. Коваль А. Культура ділового мовлення. Київ: Вища школа, 1982. С. 92–95, 138–143.
25. Коваль А. П. Пригоди слова. – К.: Рад. шк., 1985.

26. Коваль А.П., Коптілов В.В. Крилаті вислови в українській мові. – К. Вища школа, 1975.
28. Когут О. Основи ораторського мистецтва: практикум. Тернопіль: Астон, 2005. 296 с.
29. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навч.посібник. –К.: Юніверс, 2003. – 280 с.
30. Косенко Ю. Основи теорії мовної комунікації: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2011.- 281 с.
31. Культура мови на щодень / авт. кол.: Н. Дзюбишина-Мельник, Н. Дужик, С. Єрмоленко та ін. Київ: Довіра, 2000.- 169 с.
32. Культура української мови: довідник / за ред. В. Русанівського. Київ: Либідь, 1990.- 304 с.
33. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2008.- 352 с.
34. Мацько Л., Кравець Л. Культура української фахової мови: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007.- 360 с.
35. Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. Риторика: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2003. 311 с.
36. Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. Стилїстика української мови: підручник. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
37. Остапченко О.В. Українська мова у грі.–К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018.
38. Остапченко О.В., Радченко А.Ф. Тестові завдання з української мови. – К.: Київський університет імені Тараса Шевченка, 2009.
39. Пентилюк М.І. Культура мови і стилїстика. – К.: Вежа, 1994. – 240с
40. Плющ Н П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-полїграфічний центр "Київський університет", 2009.
41. Погрібний. А. Г. «Умію, та не хочу», або про фальш одного етикету. - К, 2006.
42. Погрібний. А. Г. Світовий мовний досвід та українські реалії.- К.,[2002](#).
43. Пономарів О.Д. Фонема Г та Г. Словник і коментар. – К.: Просвіта, 1997.
44. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. - 248 с.
45. Пономарів О. Д. Культура слова. Мовностилїстичні поради. – К.: Либідь, 2001.
46. Погрібний М. І. Українська літературна вимова: Навчальний посібник з комплектом аудіокaset. – Дніпропетовськ: Агентство "Трансформ, 1992.
47. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Навчальний посібник. – К., 2006.
48. Ревуцький Д. Живе слово (Теорія виразного читання для школи). – Львів, 2001.
50. Рїзун В.В., Непийвода Н.Ф., Корнєєв В.М. Лїнгвістика впливу: Монографія. – К.: Видавничо-полїграфічний центр "Київський університет", 2005.
51. Сербенська О. Культура усного мовлення. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
52. Сербенська О. Голос і звуки рїдної мови. – Львів: Апріорї, 2020.- 280 с.

53. Площ Н.П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія: Навчальний посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009.
54. Плющ М.Я., Бевзенко С.П., Грипас Н.Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред.М.Я.Плющ. – 4-те вид., стер. – К.: Вища шк., 2003. – 430 с. (Вступ).
55. Техніка мови вчителя та гігієна його голосу. – К., 1971.
56. Типологія інтонації мовлення. – К., 1977.
57. Томан І. Мистецтво говорити. Київ: Політвидав України, 1989. -293 с.
58. Довідник з культури мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Вища школа, 2005.-400с. –
59. Тоцька Н.І. Засоби милозвучності української мови // Українське мовознавство. – К., 2000. – Вип. 22.
60. Український правопис. – 4-те вид. - К.: Наукова думка, 2019.
61. Українська мова. Мова фаху, мова науки, мова спілкування. Текстово-комунікативне навчання: навчальний посібник /за ред. О. Любашенко. Київ: ТОВ ВПП «Компас», 2014. 256 с.
62. Чулінда Л., Паримський І. Риторична майстерність: посібник. Київ, 2000.- 79 с.
63. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. – К.: Рад. школа, 1988. –134с.
64. Феллер М. Д. Спогади і розповіді єврея, який памтає своїх дідів, про українсько-єврейські взаємини, особливо про мови і ставлення до них.- Дрогобич, 2004.
65. Чак Є. Д. Складні випадки вживання слів. – К.: Рад. школа, 1984.–185 с.
66. Чак Є. Д. Чи правильно ми говоримо? – К.: Освіта, 1997. – 240 с.
67. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії. К.: Темпора, 2014. – 446 с.
68. Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю. Довідник з української мови.-К.: Либідь, 1995.
69. Шевчук С., Клименко І. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Алерта, 2010. 696 с.
70. Шкурятяна Н. Українська літературна вимова як вияв високої культури особистості // *Українська мова в процесі національно-культурного відродження України*. Київ: КДП, 1993. С. 72–74.
71. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови.– 3-тє вид. – К.: Освіта, 1997. – 254 с.
72. Ющук І. Мова наша українська. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2001.315с.
73. Ющук І. Фонетичні закони й орфоепія // Українське мовознавство. - № 32-33, 2004.

Додаткові ресурси

1. Культура мови і культура мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення// https://pidruchniki.com/1040101747600/dokumentoznavstvo/kultura_movi_kultura_movlennya_komunikativni_oznaki_kulturi_movlennya
2. Центр культури української мови (<https://centrkum.blogspot.com/>);
3. Українська мова в Інтернеті. - <http://novamova.info/>

4. Українська мова: Енциклопедія. - <http://litopys.org.ua/ukrmoiva/um.htm>
5. Українська мова професійного спілкування // https://pidruchniki.com/1435072247592/dokumentoznavstvo/ukrayinska_mova_pro_fesiynogo_spilkuvannya
6. Уроки державної мови. - <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>